

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
UNIVERSITY OF PRETORIA
YUNIBESITHI YA PRETORIA

DIE BENUTTING VAN VEERKRAG DEUR MIDDEL-ADOLESENTE IN 'N HERSAAMGESTELDE GESIN

deur

SUZETTE EBERSOHN

Voorgelê ter vervulling vir die graad

PHILOSOPHIAE DOCTOR

Departement Opvoedkundige Sielkunde
Fakulteit Opvoedkunde
Universiteit van Pretoria
Suid-Afrika

STUDIELEIER:
Professor A.C. Bouwer

2011

DANKBETUIGING

Ek wil graag die volgende persone bedank vir hulle bydraes, bystand en volgehoue ondersteuning tydens die voltooiing van my studie:

- SOLI DEO GLORIA: Aan God alleen die eer vir die krag en deursettingsvermoë om die studie te kon onderneem, want sonder Sy groot genade sou ek nie dié studie kon voltooi nie!
- Die vier deelnemers wat my toegelaat het om vir 'n wyle binne hulle harte te kon inkyk.
- My studieleier, Prof. A.C. Bower. Dankie vir die wonderlike, besielende wyse waarop u my deurgaans bygestaan en daadwerklik gelei en tydens my studie ondersteun het. Die opofferings, aansporing en welwillendheid deur u getoon, was werklik inspirerend en word opreg waardeer. Watter wonderlike voorreg om onder u bekwame leiding my studie te kon voltooi.
- My man, Gys, vir sy volgehoue ondersteuning, geduld en geloof in my. Jou liefdevolle aanmoediging en motivering het as inspirasie gedien en word opreg waardeer. Ek is baie lief vir jou.
- My kinders, Marius en Odette. Baie dankie vir julle geduld met Mamma. Julle liefde, ondersteuning en bystand het as motivering gedien tydens die skryf van die “boek”. Julle is kinders op wie ek baie trots is.
- Bertus, Schalk, Anna en Nienke vir julle liefdevolle ondersteuning en volgehoue aanmoediging.
- Thea de Villiers vir jou onbaatsugtige hulp en leiding met die tegniese versorging van my studie.
- My vriende, vriendinne en familie vir hulle ondersteuning en motivering.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

VERKLARING VAN OORSPRONKLIKHEID

Hierdie dokument moet geteken word en saam met enige opstel, verslag, projek, taak, verhandeling en/of proefskrif ingedien word.

Student se volle name: **Suzette Ebersohn**

Studentenommer: **24342522**

Verklaring

- 1 Ek verstaan wat plagiaat is en is bewus van die Universiteit se beleid in hierdie verband.
- 2 Ek verklaar dat hierdie **proefskrif** my eie oorspronklike werk is. Indien ander mense se werk gebruik is (hetsy uit 'n gedrukte bron, die internet of enige ander bron), is dit behoorlik erken en is daarna verwys in ooreenstemming met die departementele vereistes.
- 3 Ek het nie werk wat voorheen deur 'n ander student of enige ander persoon geskep is, gebruik om dit as my eie in te dien nie.
- 4 Ek het nie en sal nie toelaat dat enige iemand my werk kopieer met die bedoeling om dit as sy/haar eie werk aan te bied nie.

STUDENT SE HANDTEKENING:

STUDIELEIER SE HANDTEKENING:

Summary

THE MIDDLE-ADOLESCENT'S UTILISATION OF RESILIENCE IN A RECONSTITUTED FAMILY

Divorce is a potentially destructive reality in society. According to the bio-ecological model of Bronfenbrenner, the development of the child takes place within two micro family systems when a family is reconstituted following divorce: the *primary micro family system*, where the child resides permanently with his/her biological parent who has parental rights and responsibilities, as well as the *secondary micro family system* of the other biological parent who also has parental rights and responsibilities, where the child visits periodically. Challenges that the child faces in the context of the reconstituted family thus include shared membership of the two micro family systems and the complexity of the mesosystem.

Resilience can be defined as a process of the inborn ability to achieve positive outcomes and to adjust successfully despite challenges and adverse living conditions. The purpose of the study was twofold: firstly, to achieve understanding of the way in which middle-adolescents of divorced parents, in moving between the two micro family systems of their reconstituted families, utilise their resilience to develop optimally in spite of a probably dysfunctional relationship between their biological parents at the mesosystemic level and secondly, to contribute to the fields of knowledge on resilience and bio-ecological theory in order to enhance educational psychology praxis with regard to the adaptation of adolescents of divorced parents in reconstituted families.

The study was qualitative, and conducted in the interpretive paradigm. A multiple case study with a purposeful sampling of four participants was used. Unstructured narrative conversations were conducted, which included a resilience-based therapeutic intervention to facilitate sensitisation regarding personal strengths and assets in accordance with the asset-based approach. The format of the data description and analysis was defined by the narrative way of working. The participants' utilisation of resilience qualities was evaluated in accordance with a definition of resilience which had been newly constructed by means of a synthesis of the bio-ecological model, positive psychology and the focuses of the first three waves of resilience research.

The findings of the study indicated that the way in which middle-adolescents utilise their resilience depends on a therapeutic process (a personal, controlled process) as well as the nature of the mesosystem in their developmental context (a factor that can only be controlled by the divorced biological parents). In respect of a therapeutic process, the utilisation of the middle-adolescents' resilience depends on their emotional security to make conscious choices to mobilise their resilience and consequently change their behaviour in order to cope effectively with difficult family circumstances in both their micro-family systems. In respect of the nature of the mesosystem, the utilisation of the middle-adolescents' resilience depends on the effectiveness of the relationship between their divorced biological parents at the mesosystemic level. The utilisation of resilience *per se* is apparently dependent on some consistent systemic foundation in the developmental context of the child, which is, in the case of divorce, the mesosystem.

Key words

Divorce

Reconstituted family

Resilience

Middle adolescent

Personal characteristics

Proximal processes

Mesosystem

Bio-ecological model

Asset-based approach

Waves of resilience research

HOOFSTUK 1

INLEIDENDE ORIËTERING TOT STUDIE

1.1	DIE RASIONAAL VAN MY STUDIE	1
1.2	MY NAVORSINGSVRAAG	9
1.3	DIE DOEL VAN MY STUDIE	9
1.4	DIE AANNAMES VAN MY STUDIE	10
1.5	MY TEORETIESE RAAMWERK	11
1.6	MY NAVORSINGMETODOLOGIESE BEPLANNING	11
1.6.1	Wat is my navorsingsparadigma?	11
1.6.2	Wat is my navorsingsontwerp?	12
1.6.3	Wie sal my navorsingsdeelnemers wees en hoe gaan ek hulle kies?	12
1.6.4	Hoe gaan ek die data insamel?	13
1.6.5	Hoe gaan ek die data analiseer en interpreteer?	14
1.7	BEGRIPSVERKLARINGS	15
1.8.	MY ETIESE OORWEGINGS	16
1.9	MY ROL AS NAVORSER	17
1.10	DIE PROGRAM VAN MY STUDIE	18

HOOFSTUK 2

'N BIO-EKOLOGIESE INTERPRETASIE VAN VEERKRAG: LITERATUUROORSIG

2.1	INLEIDING	19
2.2	DIE BESTUDERING VAN DIE ONTWIKKELENDE MIDDEL-ADOLESSENT IN DIE HERSAAMGESTELDE GESIN VANUIT DIE PERSPEKTIEF VAN DIE POSITIEWE SIELKUNDE	21
2.3	OPTIMALE ONTWIKKELING AS UITKOMS VAN VEERKRAGBENUTTING	25
2.3.1	Oriëntering	25
2.3.2	Ontwikkelingsuitdagings in die hersaamgestelde gesin	26
2.3.2.1	Die hersamestelling van 'n gesin na egskeiding	26
2.3.2.2	Miskyking van die hersaamgestelde gesin as unieke gesinsvorm	34
2.3.2.3	Disfunksionele verhoudings tussen biologiese ouers in die mesosisteem	38
2.3.3	Veerkrags as bereiking van verskeie ontwikkelingstake in die konteks van die hersaamgestelde gesin	39
2.4	VERSKILLENDE DIMENSIES VAN NAVORSINGSBENADERINGS VAN VEERKRAG	45
2.4.1	Oriëntering	45
2.4.2	Eerste Golf: Die Fenomenologiese Golf van veerkrags-navorsing	47
2.4.2.1	Begripsverheldering	47
2.4.2.2	Bespreking	50
2.4.3	Die Tweede Golf: Operasionele Golf van veerkragsnavorsing	50
2.4.3.1	Inleiding	50
2.4.3.2	Die Kompenseringsmodel	52
2.4.3.3	Die Beskermingsmodel	53
2.4.3.4	Die Aansporingsmodel	54
2.4.3.5	Die Veerkragsmodel	56
2.4.3.6	Bespreking	59
2.4.4	Derde Golf: Veerkrags teorie	61
2.4.4.1	Begripsverheldering	61
2.4.4.2	Bespreking	65
2.5.	'N BIO-EKOLOGIESE INTERPRETASIE VAN DIE VEERKRAGTIGE MIDDEL-ADOLESSENT IN DIE KONTEKS VAN DIE HERSAAMGESTELDE GESIN	66
2.5.1	Opsomming	66
2.5.2	'n Bio-ekologiese definisie van veerkragsbenutting	69

HOOFSTUK 3

NAVORSINGMETODOLOGIESE BEPLANNING EN VERLOOP

3.1	INLEIDING	71
3.2	NAVORSINGSPARADIGMA	72
3.2.1	Teoretiese paradigma	72
3.2.2	Metodologiese paradigma	76
3.3	NAVORSINGSONTWERP	78
3.3.1	Veelvuldige-gevallestudie	78
3.3.2	Narratiewe werkswyse	81
3.3.3	Seleksie van deelnemers	84
3.3.4	Data-insamelingstegnieke	86
3.3.4.1	Inleiding	86
3.3.4.2	Informele gesprek	87
3.3.4.3	Ongestruktureerde narratiewe gesprek	88
3.3.4.4	Narratiewe tegniek: "FACE"	89
3.3.4.5	Observasie	90
3.3.4.6	Reflektiewe navorser-joernalisering	91
3.3.5	Data-analise	92
3.4	MY ROL AS NAVORSER	95
3.5	KWALITEITSVERSEKERINGSKRITERIA	97
3.5.1	Inleiding	97
3.5.2	Geloofwaardigheid	97
3.5.3	Vertroubaarheid	99
3.5.4	Toepaslikheid	100
3.6	ETIESE MAATREëLS	100

HOOFSTUK 4

BESPREKING VAN DATA

4.1	INLEIDING	103
4.2	RESULTATE EN BEVINDINGS	105
4.2.1	Deelnemer A: Heidi	105
4.2.1.1	Feitlike konteks van Heidi se mikro-gesinsisteme	105
4.2.1.2	Die verloop van Heidi se narratiewe gesprekke	109
4.2.1.3	Analise van Heidi se narratief in terme van veerkragbenutting	111
4.2.1.4	'n Bio-ekologiese interpretasie van Heidi se veerkragbenutting	122
4.2.2	Deelnemer B: Leon	127
4.2.2.1	Feitlike konteks van Leon se mikro-gesinsisteme	127
4.2.2.2	Die verloop van Leon se narratiewe gesprekke	131
4.2.2.3	Analise van Leon se narratief in terme van veerkragbenutting	133
4.2.2.4	'n Bio-ekologiese interpretasie van Leon se veerkragbenutting	144
4.2.3	Deelnemer C: Fanus	149
4.2.3.1	Feitlike konteks van Fanus se mikro-gesinsisteme	149
4.2.3.2	Die verloop van Fanus se narratiewe gesprekke	152
4.2.3.3	Analise van Fanus se narratief in terme van veerkragbenutting	155
4.2.3.4	'n Bio-ekologiese interpretasie van Fanus se veerkragbenutting	164
4.2.4	Deelnemer D: Sonja	168
4.2.4.1	Feitlike konteks van Sonja se mikro-gesinsisteme	168
4.2.4.2	Die verloop van Sonja se narratiewe gesprekke	174
4.2.4.3	Analise van Sonja se narratief in terme van veerkragbenutting	176
4.2.4.4	'n Bio-ekologiese interpretasie van Sonja se veerkragbenutting	193
4.3	TER AFSLUITING	198

HOOFSTUK 5

OORSIG VAN DIE NAVORSING, META-SKOU, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

5.1	INLEIDING	200
5.2	OORSIG VAN DIE NAVORSING	201
5.3	META-SKOU OP MY NAVORSING	205
5.3.1	Inleiding	205
5.3.2	Meta-skou op my rol in die navorsing	206
5.3.3	Vergelykende analise van die proksimale prosesse in die deelnemers se mikro-gesinsisteme	209
5.3.3.1	Inleiding	209
5.3.3.2	Moeilike omstandighede as risiko-faktore wat die proksimale prosesse in die mikro-gesinsisteme beperk	211
5.3.3.3	Intrinsieke eienskappe as risiko-faktore wat die proksimale prosesse in die mikro-gesinsisteme beperk	214
5.3.3.4	Persoonlike sterkpunte en bates wat geïdentifiseer is in ooreenstemming met die bate-gebaseerde benadering en benut is ten einde proksimale prosesse in die mikro-gesinsisteme te bevorder.	217
5.3.4	Die invloed wat die mesosisteam uitoefen op die proksimale prosesse in die mikro-gesinsisteme	225
5.3.5	Ten slotte	227
5.4	GEVOLGTREKKINGS: DIE ANTWOORD OP MY NAVORSINGSVRAAG	228
5.5	KRITIESE BESKOUIING OP MY NAVORSING	232
5.5.1	Sterkpunte van die navorsing	232
5.5.2	Beperkings, leemtes en knelpunte van die navorsing	235
5.6	AANBEVELINGS MET BETREKKING TOT VERDERE NAVORSING	237
5.7	TEN SLOTTE	239
	LITERATUURVERWYSINGS	240